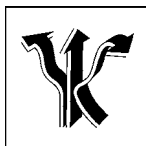

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

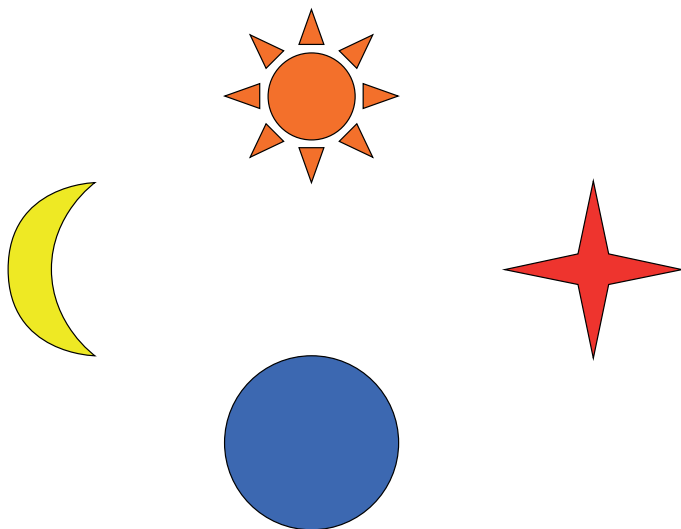
Українсько-Азербайджанський Інститут соціальних наук
і самоврядування ім. Г. А. Алієва

МАУП

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
на базі кафедри українознавства*

Київ
ДП "Видавничий дім "Персонал"
2012

Редакційна колегія:

Бідзюра І. П. — директор УАІСНС, д-р політ. наук, проф.;
Шилов Ю. О. — зав. каф. українознавства, академік МКА, канд. іст. наук, проф.;
Соколовська К. М. — заст. зав. каф. українознавства, канд. іст. наук, доц., проф. МКА

Затверджено до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 11 від 25.06.12)

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Актуальні проблеми українознавства: [звед. зб. матер. наук.-практ. Д-87 конф.]. — К.: МАУП, 2012. — 286 с.

Розкриваються історичні, теоретичні та методологічні аспекти українознавчої дисципліни не тільки як складової духовності українства, а й як феноменального явища світової цивілізації.

Проаналізовано роль і місце науки українознавства у розбудові демократичного суспільства суверенної європейської держави України.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

ББК 87я73

М. О. Левченко

Особливості потенціалу
виробничої одиниці та його
економічна оцінка 150

М. І. Терновський

Історичні аспекти становлення
і розвитку аудиту 156

О. І. Дікарев

Брендинг українського
паливно-енергетичного
комплексу України 162

С. Я. Буняк

Історичне коріння міжбанківських
розрахунків в Україні 172

Н. Ю. Матяш

Проблеми та перспективи
розвитку підприємництва
в Україні 179

О. О. Снісаренко

Історичні аспекти становлення
фінансів місцевих органів влади 188

Олександр Неживий

Публічна латентність загрози:
як запобігти руйнуванню
української мови зсередини? 196

М. В. Патер

Історія закордонного
економічного аналізу та його
запровадження в Україні 200

М. В. Прудніков

Стан та тенденції розвитку
функцій управління
економічного аналізу 206

Владислав Горанін

Проблеми сучасності України
і перспективи формування
україноцентричної еліти 211

Аннета-Даніела Кузнєцова

Роль жінки й матері
в українській родині 213

Н. В. Отрох

Від витворів мистецтва
до друкарського штампу 218

С. Й. Татаринів

Вплив Бахмутського повітового
земства на розвиток
народної освіти 223

Хоанг Динь Чай, О. В. Волянец

Экономическая и энергетическая
дипломатия в Евразии 231

Юлія Савенко

Символика в современных
украинских молодежных
неформальных объединениях
и организациях 237

Л. О. Глушко

Особливості формування
національної свідомості
у процесі етнічної соціалізації
молоді 244

Олексій Захарченко

Етнопедагогічні традиції
українців у історичному
контексті 248

О. І. Дікарев, Хоан Дін Чай,

Джан Ван Джун
Економічна дипломатія
приморських держав
та України 254

М. В. Сколуб

Адміністративно-судовий
устрій Бессарабської області
у 1812–1856 рр. 261

В. С. Рижиков

Теорія виховання як складова
формування духовності
відповідно до цільової моделі
професійної підготовки
майбутніх юристів 271

І. В. Калько

Стан сформованості гендерної
культури у студентської
молоді за особистісно-змістовним
критерієм 278

Відомості про авторів 282

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Актуальні проблеми українознавства, с. 179–187

Головним напрямом політики ринкової трансформації економіки України є створення умов становлення та розвитку національного підприємства, насамперед малого і середнього бізнесу. Його місце і роль у структурі ринкової економіки визначаються тим, що цей бізнес становить основу дрібного виробництва. Він відіграє важливу роль у процесі формування ринкової конкуренції, рівноваги цін, забезпеченні зайнятості населення, заповнює ринкові “ніші”, неефективні для великих підприємств. Незважаючи на те, що малі і середні приватні підприємства постійно стикаються з проблемою захисту своєї економічної незалежності, як дрібні суб’єкти ринку, вони мають досить нетривалий термін ділового існування, водночас гарних результатів вони досягають саме у співробітництві з іншими компаніями. Світовий досвід і практика господарювання доводять, що саме існування і взаємодія великих, середніх і малих підприємств, їх природно регульоване (в тому числі й за рахунок антимонопольного законодавства) оптимальне співвідношення становлять характерну рису ринкової економіки. Як особливий сектор ринкової економіки мале і середнє підприємництво швидко оку-

пає витрати, отримує широку свободу ринкового вибору, забезпечує насичення ринку товарами, послугами та додатковими робочими місцями, сприяє послабленню монополізму в економіці тощо [2].

Особливе значення малого і середнього бізнесу виявляється під час перехідного періоду до ринкової економіки в стимулюванні структурної перебудови економіки, формуванні нового соціального прошарку підприємців-власників як соціальної бази ринкової трансформації економіки, які забезпечують стабільність суспільства і гарантії незворотності руху до ринку. В умовах формування орієнтованого ринку, прискорення інституціональних перетворень в економіці України, де базовими є радикальні зміни у відносинах власності, формування приватного сектору з критичною масою, що надавала б йому сили реального конкурента державних підприємств, створення ринкових механізмів саморегулювання економічних процесів тощо, проблема становлення і розвитку національного підприємництва набуває неабиякого значення. Тому перебільшення або недооцінка ролі і місця підприємництва в народному господарстві України, ігнорування його економічного потенціалу і

завищення реальних можливостей, суспільних очікувань можуть призвести до стратегічних прорахувань у політиці ринкової трансформації української економіки.

Кожному часу, кожній епосі відповідала своя культура, своя етика, зрештою — своя ідеологія. Які ж етичні принципи мають бути провідними за наших днів? Від яких етичних посилянь слід відштовхуватися, щоб зробити висновок про ступінь культурності українського підприємництва і перспективи його розвитку в процесі ринкової трансформації економіки та формування громадянського суспільства в Україні?

Становлення, функціонування і розвиток вітчизняного підприємництва в Україні відбувається не в соціальному вакуумі й ґрунтується не на абстрактному суспільному базисі [4]. Ці процеси здійснюються у конкретному суспільному контексті й під впливом конкретно-історичних умов, які, з одного боку, сприяють розвитку, а з іншого — гальмують його. Своєю чергою, підприємництво як соціальне явище не тільки піддається впливу суспільних процесів, а й саме торкається цих процесів, що також впливає, видозмінює, трансформує їх. Розгляд проблем підприємництва в контексті суспільних, насамперед політико-економічних, відносин, що створюють соціальне середовище його буття, дає можливість говорити про перспективний простір наукових досліджень щодо сутності підприємництва, нового для незалежної України суспільного явища; реального змісту й відповідності цивілізаційним стандартам його потенційних можливостей як

реального конкурента державного господарювання; ефективного пошуку адекватних політико-правових механізмів забезпечення його всебічного розвитку тощо.

Насамперед слід враховувати, що українське підприємництво зароджується в умовах так званого посттоталітарного суспільства, тобто суспільства, яке поки що спонтанно переборює обмеження колишньої радянської державно-монополістичної системи господарювання та управління, спираючись головним чином (як це не сумно, але природно) на ті самі політичні сили, структури, теорії, масову свідомість, соціальну психологію та інше, що склалися в рамках цієї системи на певній стадії її еволюції та функціонували упродовж більш як сімдесяти років.

У спадщину від колишнього Радянського Союзу та Радянської України, з характерним для них тотальним одержавленням практично всіх суспільних відносин, незалежна Україна отримала монопольно-державну, керовану бюрократичним способом власність замість громадської (яка виключає приватну власність), структурно-деформовану економіку у формі певної складової “єдиного народногосподарського комплексу” СРСР; неструктуроване громадянське суспільство, у якому основна роль належала не особі, а трудовому колективу; трудову етику, побудовану головним чином на принципах позаконотворчої мотивації трудової активності, що, безперечно, руйнувало господарську мотивацію й самоцінність праці, тощо.

Проте найзначніша проблема сьогодні полягає в тому, що розв’я-

зання завдань перехідного періоду, і насамперед ринкової трансформації економіки, розвитку підприємництва і формування приватного сектору ринкового господарства покладено, по суті, на успадковані від адміністративно-командної системи бюрократичні кола (чиновників нового типу існує велика кількість, але відповідної якості поки ще немає). Природно, що й заради істини не хочуть “рубати” адміністративно-директивний “сук”, на якому сидять і який їх годує.

У 1997 р. функціонувало 3,7 кооперативів з 82,5 тис. працюючих, близько 1 млн індивідуальних підприємців. У агропромисловому комплексі створено 35,5 тис. фермерських господарств, де зайнято 90 тис. осіб.

Загалом у секторі малого підприємництва працює понад 2 млн осіб, що становить майже 10 % зайнятого населення України. Підприємства малого бізнесу створюються в різних галузях економіки.

Результати проведеного аналізу структури малого підприємства за формами власності свідчать про те, що найбільша частина малих підприємств — з колективною формою власності (64,1 %). Питома вага підприємств з приватною формою власності становить 34,5 %, з державною — лише 1,3 %.

Малі підприємства з приватною формою власності забезпечують 22 % усієї виручки (валового прибутку) від реалізації продукції підприємств малого бізнесу та 24 % — балансового їх прибутку, а з колективною формою власності — 77 та 75 % відповідно. У сучасних умовах розвитку підприємництва в Україні малі під-

приємства з колективною формою власності стають життєздатними за рахунок об’єднання капіталу кількох засновників, спільного ведення бізнесу, привабливих умов обмеженої відповідальності порівняно з підприємствами інших форм власності.

Розвиток малого підприємництва здійснюється в результаті проведення послідовної державної політики в цьому важливому секторі ринкової економіки [5].

Державна політика розвитку малого підприємництва є частиною загальної економічної та соціальної політики України і визначає основні принципи, напрями і форми економічного та адміністративно-правового впливу, які передбачаються урядом у сфері малого бізнесу.

Основними принципами державної політики є створення сприятливих умов для розвитку малого підприємництва, зокрема забезпечення:

- системності та комплексності механізмів державного регулювання розвитку малого підприємництва;
- цілеспрямованості та адресності підтримки суб’єктів малого підприємства шляхом вибору пріоритетів та концентрації ресурсів для їх реалізації;
- рівноправного доступу суб’єктів малого підприємництва усіх форм власності до фінансових, матеріальних, природних інформаційних та інших ресурсів.

Останніми роками в Україні прийнято низку важливих рішень щодо державної політики як у сфері підприємництва загалом, так і малого бізнесу. Кабінетом Міністрів України затверджено Концепцію державної політики розвитку малого під-

приємництва (від 3 квітня 1996 р. № 404), головною метою якої є досягнення належного рівня координації діяльності органів виконавчої влади, пов'язаної із забезпеченням розвитку цього сектору ринкової економіки. У Концепції визначено стратегічні напрями державної підтримки та регулювання малого бізнесу, з метою прискорення розвитку малих форм господарювання та подальшого забезпечення їх державною підтримкою Кабінетом Міністрів України на 1997–1998 рр. (від 29 січня 1997 р. № 86). У ній передбачено здійснення цілого комплексу конкретних заходів з питань формування правової бази малого підприємництва, вдосконалення фінансово-кредитної підтримки, забезпечення матеріально-технічних та інноваційних розумів розвитку малих підприємств, стимулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів малого підприємництва, інформаційного та кадрового забезпечення бізнесу.

Незважаючи на прийняті останнім часом вищими органами державної влади й управління нормативні документи, розвиток малого підприємництва в Україні здійснюється в несприятливому макро- та мікросередовищі, є багато проблем, які потрібно вирішувати на різних рівнях. Аналіз діяльності суб'єктів малого бізнесу свідчить про те, що значна кількість новостворених малих підприємств не може розпочати свою роботу через відсутність достатнього статутного капіталу, сировини та матеріалів, власних площ і обладнання, практичних навичок та підприємливості працівників у здійсненні бізнесу. Вони мають проблеми виробни-

чого характеру, труднощі в реалізації продукції, формуванні відповідної клієнтури. Через невеликі обсяги господарської діяльності деякі малі підприємства неспроможні залучати кваліфікованих фахівців, наймати здібних робітників і забезпечувати їм високу оплату праці.

Негативно впливають на розвиток малого бізнесу такі стримуючі фактори, як загальний спад вітчизняного товарного виробництва, зростання цін, інфляція, низький рівень платоспроможності населення, рекет, корупція тощо. Частка малих та середніх підприємств у валовому внутрішньому продукті України становить лише 9 %. Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг) виробничих малих підприємств дорівнює лише 2,3 % від загального обсягу продукції промисловості України.

На думку багатьох фахівців, основними напрямками дальшого розвитку малого підприємництва в Україні в найближчій перспективі є [5]:

- формування належної законодавчої бази, сприятливої для розвитку малого бізнесу; вдосконалення фінансово-кредитної підтримки;
- забезпечення матеріально-технічних та інноваційних умов розвитку малих підприємств; інформаційне та кадрове забезпечення бізнесу;
- стимулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів малого підприємництва.

Формування відповідної законодавчої бази розвитку малого підприємництва передбачає насамперед встановлення правових гарантій для забезпечення свободи і захисту приватної власності; розробку дієвих законодавчо-нормативних актів,

спрямованих на стимулювання малого бізнесу; усунення правових суперечностей і скасування положень, що гальмують розвиток приватної ініціативи.

Сьогодні найактуальнішими проблемами є: розробка нових та вдосконалення чинних законодавчо-нормативних документів з питань визначення чітких підходів до власності та форми захисту; створення сприятливішого податкового, інвестиційного, інноваційного та цінового режимів для суб'єктів малого підприємництва; упорядкування механізмів державного регулювання та контролю підприємницької діяльності.

Велике значення має фінансово-кредитна підтримка малого підприємництва. Державну політику щодо його фінансового забезпечення слід проводити в напрямі створення розвиненої мережі фінансово-кредитних установ, страхових фірм, інвестиційних та страхових фондів;

- розвиток товариств взаємного кредитування та страхування; розробка і впровадження системи стимулювання комерційних банків, які надавали б пільгові кредити малим підприємствам. Доцільно активізувати діяльність Українського фонду підтримки підприємництва, сприяти розвитку регіональних фондів (відділень) для фінансової допомоги суб'єктам малого підприємництва; розробити чіткий механізм направлення певної частини коштів, отриманих від приватизації державного майна, на підтримку малих підприємств; створити систему гарантій для забезпечення кредитів, що надаються фінансово-кредитними установами суб'єктам малого

підприємництва, які функціонують у пріоритетних напрямках господарської діяльності. І, безумовно, для зміцнення та подальшого розвитку позитивних тенденцій становлення малого підприємництва в Україні, сталого розширення "поля" його функціонування потрібна насамперед певна активізація державної підтримки малого підприємництва, яка передбачала б кардинальне розширення інноваційної діяльності малого підприємництва, що нині було б на користь інтересам усіх сфер вітчизняної економіки.

У цьому плані доцільно обґрунтовано і виражено використовувати ті механізми, які напрацьовані в традиційних ринкових економіках, де стимулювання та підтримку малого підприємства вже давно визначено як одне з найголовніших завдань економічної політики. Така підтримка може забезпечуватися завдяки дерегулюванню, зменшенню адміністративного тягаря і податків, які на сучасному етапі доцільно законодавчо встановити для малих підприємств у вигляді єдиного податку на прибуток у розмірі 30 %, що дало б змогу створити сприятливе середовище для функціонування підприємства, зменшити міру соціально-політичної нестабільності у суспільстві.

Винятково важливою проблемою є питання поліпшення доступу до зовнішніх джерел фінансування, створення сприятливих умов для залучення іноземного капіталу у сфері малого підприємництва, що передбачає створення та підтримку регіональних бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, технопарків тощо, формування сітки фінансово-кре-

дитних установ, інвестиційних та інноваційних фондів.

Взагалі розвиток малого підприємництва — важлива економічно-політична проблема, вирішення якої потребує цілісної системної методології розвитку малого підприємництва з точки зору як бюджету і податків, так і ставлення держави до малого бізнесу. Справжнє піднесення у розвитку малого підприємництва загалом є неминуче, проте воно значною мірою детермінуватиметься реальним піднесенням та поживавленням розвитку всієї економічної системи України.

Становлення малого підприємництва в Україні — тривалий процес, який повинен мати певну етапність, виходячи з економічного стану країни, існуючих проблем на макро- та мікрорівнях.

Одним із найпомітніших явищ в економіці України останніми роками стало масове створення акціонерних товариств. Так, зокрема, переважна частина комерційних банків України має саме таку організаційно-правову форму. До того ж у ході приватизації середні та великі підприємства перетворюються в акціонерні товариства з подальшим продажем акцій фізичним і юридичним особам.

Як свідчить світовий та певною мірою і вітчизняний досвід, корпорації домінують серед усіх інших організаційно-правових типів підприємств. Так, частка продукції корпорацій у валовому внутрішньому продукті США становить близько 90 %. В Україні на початок 1998 р. акціонерні підприємства виробляли 56 % загального обсягу промислової продукції. При порівнянні треба брати до уваги перехідний стан укра-

їнської економіки, а також те, що питома вага акціонерних товариств у національному продукті України постійно підвищується, а тому є всі підстави вважати, що й в Україні в найближчому майбутньому остаточно визначиться вирішальний вплив результатів діяльності акціонерних товариств на стан і динаміку національної економіки.

В Україні, як відомо, здійснено масову приватизацію підприємств. Однак вона, й зокрема перетворення підприємств в акціонерні товариства, поки що не забезпечила підвищення ефективності функціонування їх. Приватна власність у вигляді акціонерних товариств, створених у результаті приватизації в Україні, не довела ще своїх переваг перед державною. Така ситуація значною мірою пов'язана з незадовільною загалом організацією корпоративного управління цими підприємствами. Тому розв'язання питання, яким буде реальний ефект приватизації взагалі та для окремих її учасників-інвесторів, вирішальною мірою залежить від того, наскільки ефективно організоване корпоративне управління. Треба зважати й на те, що ефективність будь-якої економіки значно залежить від її здатності залучати інвестиції — внутрішні та зовнішні. Ринок корпоративних цінних паперів є одним із найголовніших інструментів мобілізації інвестиційних ресурсів у сучасних умовах. Нині українська економіка відчуває обмежені можливості внутрішніх інвесторів, у тому числі й комерційних банків. Водночас не виявляють поки що достатнього інтересу до України зовнішні інвестори.

Аналізуючи причини стриманого ставлення іноземних інвесторів до України зазвичай зосереджують увагу на параметрах макроекономічного рівня: недосконалості та нестабільності “правил гри”, податкового законодавства, великій ресурсній залежності від інших країн, невизначеності перспектив тощо. Однак поряд з цим існують й інші, не менш важливі, причини, а саме:

- недостатня професійна підготовка багатьох керівників АТ для забезпечення ефективного використання інвестицій;
- низький загалом рівень відповідальності менеджерів АТ перед акціонерами;
- складність отримання повної та вірогідної інформації про стан підприємств;
- недостатня захищеність інвесторів у питаннях прав власності;
- відсутність певних навичок і традицій в організації корпоративних відносин;
- низький загалом рівень кваліфікації представників судової влади в питаннях фондових відносин та приватизації.

Вирішення цих та деяких інших проблем — одна з умов створення більшої зацікавленості іноземних інвесторів українською економікою.

Структура та організація управління АТ є найскладанішими з усіх інших організаційно-правових типів підприємств. АТ є, звичайно, середніми або великими за розмірами підприємствами. Власники АТ доволі обмежено займаються управлінням підприємством. Їхня роль зводиться, головним чином, до визначення менеджерів підприємства

(шляхом виборів або призначення), організації контролю за їхньою роботою та встановлення загальних напрямів діяльності підприємства.

Досвід функціонування корпорацій у різних країнах світу дає підстави вважати вищих менеджерів (адміністрацію) корпорації ключовим елементом у структурі управління підприємством. Саме від них вирішальною мірою залежить ефективність функціонування підприємства. Причому головне — не форма власності (приватна чи державна), а те, як приватні особи або держава зуміли організувати управління підприємством. Форма власності визначає найперше, хто і як здійснює добір вищих менеджерів підприємства. Практика також свідчить, що менеджери мають певну схильність до отримання особистого зиску за рахунок інтересів корпорації. Тому велике значення має не тільки добір менеджерів, а й організація ефективного контролю за їхньою діяльністю.

Масштабне використання в Україні безплатної приватизації призвело до створення на багатьох підприємствах акціонерних моделей інсайдерного типу.

Інсайдери — це співробітники корпорації — від директора (голови правління) до звичайного робітника. *Аутсайдери* — фізичні та юридичні особи, які безпосередньо не пов'язані з АТ. У моделі інсайдерського типу значну роль в управлінні підприємством відіграють працівники АТ. Пов'язане це насамперед із тим, що значна частина українських підприємств приватизувалася через оренду з викупом [4].

В Україні держава залишила за собою пакети акцій певної частини приватизованих підприємств. Звичайно, в АТ, у яких держава зацікавлена, вона залишила у своїй власності пакети акцій у розмірі 26 % статутного фонду. Володіння такими пакетами дає можливість блокувати небажані зміни в статуті АТ, проведення його реорганізації. Тобто у держави залишилися певні важелі реального впливу на діяльність АТ. Однак, беручи до уваги економічну реальність, слід констатувати, що держава в Україні є поки що не пасивним акціонером. До цього часу не створено механізму ефективного управління державними частками корпоративної власності.

Держава має чітко визначити, хто та на яких умовах управлятиме її пакетами акцій. Суб'єктами управління можуть виступати як державні чиновники, так і приватні особи. Щоб забезпечити певні умови довготривалої стабільності в роботі підприємства, досить важливим є продаж великих пакетів акцій саме стратегічним інвесторам, а не випадковим інвесторам спекулятивної організації.

Без досягнення якісно нового рівня корпоративного управління неможливо розраховувати на досягнення істотних результатів ринкових перетворень, подальший прогрес української економіки.

Отже, підсумовуючи викладене, слід наголосити на деяких моментах [6].

Підприємства є основною ланкою, де відбувається ринкова трансформація економіки. Воно становить виробничо-технологічну, організаційну та економічну єдність.

Серед великої кількості організаційних форм підприємства однією з найбільш ефективних та корисних для країни, яка розвивається в ринковій економіці, є мале та середнє підприємство, розвиток якого на жаль залишається незадовільним у нашій державі. Цю проблему можна назвати однією з найголовніших для української економіки на сучасному етапі, тому вирішувати її повинна держава, забезпечуючи необхідні умови та підтримуючи вітчизняного малого і середнього виробника.

Чекає на вирішення також проблема розвитку та функціонування великих державних підприємств, а також тих, які були приватизовані без отримання бажаних результатів.

Звичайно, вирішення цих проблем вимагає певної програми комплексного розвитку та реструктуризації економіки. Основним важелем зазначеної програми повинна бути ефективна податкова система, спрямована на стимулювання розвитку підприємств. Проте не слід забувати про те, що подібний процес вимагає відповідного бажання та політичної волі керівників нашої держави [4].

Отже, незважаючи на ці та багато інших проблем, які стоять на заваді розвитку економіки України, відбуваються деякі позитивні зрушення в результаті яких проходить поступове пристосування людей до ринкової економіки.

Література

1. Закон України "Про підтримку малого підприємництва" від 19.10.2000 р. № 2063-III.

2. *Дуб Л.* Питання розвитку малого бізнесу в Україні // Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президенті України. — 2000. — № 2. — С. 162–168.
3. *Єфименко Т.* Напрямки розвитку податкового потенціалу малого підприємництва // Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президенті України. — 2001. — № 3. — С. 141–148.
4. *Кирпот О.* Висококонцентроване суспільне виробництво — основа малого підприємництва // Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президенті України. — 2000. — № 2. — С. 127–134.
5. *Кондратюк Т.* “Державна політика підтримки малого бізнесу: зміст і механізм реалізації // Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президенті України. — 2001. — № 4. — С. 111–118.
6. *Микитюк О. І.* Фінансове забезпечення розвитку малих підприємств // Фінанси України. — 1999. — № 6. — С. 55–61.